

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования Республики Тыва
МУ Управление образования Тес-Хемского кожууна
МБОУ Кызыл-Чыраанская СОШ

РАССМОТРЕНА:

На педагогическом совете

Протокол № 41

от «25» августа 2025 г.

СОГЛАСОВАНА:

Зам.дир.по УВР

Донгак Е.М.

/Донгак Е.М./

«02» сентября 2025 г.

УТВЕРЖДЕНА:

директором школы:

Эрендей А.В.

/Эрендей А.В./

Приказ № 4

«02» сентября 2025 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная /тувинская/ литература»

для обучающихся 10 класса

Ак-Эрик, 2025 г.

Тайылбыр бижик

Тыва чогаал

10 класс

10 дугаар класска Төрээн чогаал эртемниң өөрөдилге-методиктиг комплекзинге хамааржыр ажилчын программа «Ниити ортумак өөрөдилгениң 10-11класстарыңга «Төрээн (тыва) чогаал» эртемниң чижек өөрөдилге программасыңга» (улаштыр – Программа) даянып 10-11 класстарның «Тыва чогаал» өөрөдилге номнарыңга дүүштүр кылдыңган.

Өөрөдилгениң Федералдыг күрүне стандартызының (улаштыр –ӨФКС) «Родной язык и родная литература» деп өөрөдилге кезээнде кириген «Төрээн чогаал» эртемниң шингээткениниң түңнелдерин кичээңгейге алган.

Программада Россия Федерациязының хамаатызының мөзү-шынар сайзыралыңга болгаш кижизидилгезинге хамаарышкан Концепциязында айыттыңган чүүлдерни болгаш Тыва Республиканың регионалдыг, этнокультурлуг онзагайларын, ол ышкаш Россия чоннарының хамааты ниитилелиңге хамаарышкан эп-сеткил каттыштырылгазы, культуралар аразында чөптүг харылзаа тургузар сорулгаларының бүгү байдалдарын барымдаага ап, өөренип көргөн.

Чижек Программаның кол таваа кылдыр дараазында хоойлу, доктаал, саавырлар алдыңган:

- Конституция Российской Федерации (с изменениями на 01.07.2020 г.) ст. 26;
- Федеральный закон от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации»;
- Федеральный закон от 03.08.2018 г. № 317-ФЗ «О внесении изменений в статьи 11 и 14 Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации»;
- Приказ Министерства просвещения Российской Федерации от 16 ноября 2022 №993 «Об утверждении федеральной образовательной программы основного общего образования»
- Приказ Министерства просвещения Российской Федерации от 12. 08. 2022 №732 «О внесении изменений в федеральный государственный образовательный стандарт среднего общего образования, утвержденный приказом Министерств образования и науки Российской Федерации от 17 мая 2012г. № 413»

– Конституция Республики Тыва (с изменениями на 12.04.2019

г.) ст.5, 24;

– Закон ВХ-I «О языках в Республике Тыва» от 31.12.2003 г.

№ 462 (с изменениями на 12.04.2019 г.);

– Закон Республики Тыва от 21.06.2014 г. № 2562 ВХ-1 «Об образовании в Республике Тыва» (с изменениями на 02.06.2019 г.).

Төрээн (тыва чогаал) эртеми – Тыва Республиканың школаларының өөредилге планында кирип турар кол эртемнерниң бирээзи. Уругларның делегей көрүүшкүнүн делгемчидеринге, хамааты угаан-бодалын, иштики сагыш-сеткилин хевирлээринге ук эртемниң салдары улуг.

ТӨРЭЭН (ТЫВА) ЛИТЕРАТУРА ЭРТЕМИН ӨӨРЕДИРИНИҢ СОРУЛГАЛАРЫ

Сорулга: төрээн (тыва) чогаал эртеминге даянып, сагыш-сеткил, делегей көрүүшкүнү делгем, чаагай үзел-бодалдыг, чогаадыкчы аргашинектиг, кижилер аразында харылзажылганың бүгү кылдыныгларын билир, бедик хамааты туруштуг кижини өөредип, кижизидип, сайзырадырынга таарымчалыг байдалдарны тургузары.

Сорулгаларын күүседириниң аргалары:

– амыдыралды бүгү талалыг онзагай көргүзер уран чүүлдүн бир хевири болур чечен чогаалды чүгле сагыш-сеткил хайныышкыны-биле хүлээп номчуурун эвес, а номчаанын ханы сайгарып, бодунуң бодалын (туружун) бадыткалдыг тайылбырлап база өскелерниң туружун (бодалын)

дыңнап, өөренип, деңнеп өөрениринге чаңчыктырары;

– чогаал, сөзүглел төрээн чонунуң ыдыктыг үнелериниң, чаңчылчаан амыдыралының үндезинин илереткен чепсек дээрзин билиндирери;

– төрээн (тыва) болгаш Россия чоннарының биче буурай база делегей чоннарының чогаалдарын сайгарып өөрениринге төрээн дылдың үнезин, ооң эгээртинемес байлаан меделердии-биле ажыглап өөренирин билиндирер ажылдар;

– чечен чогаал авторнуң онзагай, бот-тускайлаң, уран-чечен делегейи, уран чүүлдүн бир хевири дээрзин таныштырар ажылдар;

– чогаал эстетиктиг болгаш мөзү-шынар илередир чепсек дээрзин тодарадыр ажылдар;

- тема болгаш идеяны тодарадырынга сөзүглелдин уjur-утказын, дылының уран чурумалдыг аргаларының, тургузуунун онзагайын, бижиттинген аянын тодарадыр ажылдар;
- тыва чогаалды өске чогаалдар-биле, уран чүүлдүн өске хевирлерибиле деңнеп сайгарар ажылдар;
- уругларның чогаадыкчы арга-шинээн сайзырадыр ажылдар;
- класска азы бот-тускайлаң номчаан чогаалдарынга хамаа-рыштыр шүгүмчүлелдиг чүүлдерни, үнелелдерни бодунун деңнели-биле угаап-бодап, шын чугаалап, бижип өөрениринге чаңчыктырар ажылдар;
- чогаалда чуруттунган амыдыралды бүгү талазындан өөренип көрүп, чогаал маадырларынга, хөделиишкиннеринге хамаарыштыр бодунун хамаарылгазын, туружун илередип өөренирин хевирлээр ажылдар;
- аас болгаш бижимел ажылдарга бодалын чогаал сөзүглели-биле бадыткап, тода илередип өөредиринге угланган ажылдар;
- бижимел чугааның хевирлерин (тоожуушкун – бердинген чижекке дүүштүр сөзүглелди тургузары; угаап-сайгарары – айты-рыгларга бижимел харыы бээри; тодарадып бижири – маадырның ха-рактеристиказын тургузары) күүседип өөрениринче угланган ажылдар;
- бодунун көрүжү-биле сөзүглел чогаадып шыдаар база чуруктарга даянып, чогаадыкчы арга, мергежилди сайзырадыр ажылдар;
- өске чоннарның ёзу-чаңчылдарын сонуургаар, кижилер-биле эптигчөптүг харылзажылганы кижизидеринче угланган ажылдар;
- кандыг-даа чогаалдарны номчуп, амыдыралчы билиглерни шингээдип ап, хостуг үезин шын ажыглап өөредир ажылдар;
- чечен чогаал – чогаалчының (авторнун) делегейи, ооң амыдыралды номчукчуга таныштырарының хуу көрүжү дээрзин уругларга таныштырары, угаан-медерелинге быжыглаар ажылдар;
- номчаан чүүлүн сайгарылгалыг хүлээп ап көрүп, бодунуу-биле тайылбырлап билиринге чаңчыктырар ажылдар;

– чечен чогаалды медреселдиг, утказын ханы билип номчууру ажыктыг, өөредиглиг, кижизидилгелиг дээрзин билиндирип, бот-тускайлаң ном номчуурунга хереглелин хандырып, чаа чогаалдарны сонуургап номчуурунга кижизидер ажылдар;

– тыва дылынга, ёзу-чаңчылдарынга хумагалыг болурун кижизидер ажылдар;– чогаалдарга болгаш уран чүүлдүң өске хевирлеринге даянып, кижизиг аажы-чаңга, хамааты бот-медресели бедик, төрөөн чуртунга шынчы чорукка кижизидер ажылдар;

– өөреникчилерниң аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыр ажыл-чорудулга.

Төрөөн (тыва) чогаалды өөренигиниң предметтиг түңнелдери.

10 дугаар классты доозуп тура, өөреникчилер дараазында билиглерни шиңгээдип алыр:

тыва литератураның төрүттүнген, сайзыраан чадаларын билири, төрөөн чогаал дээрге национал болгаш делегей культуразының болуушкуну, чараш мөзү-шынарны болгаш ёзу-чаңчылдарны салгалдарга дамчыдар арга дээрзин билир;

чогаал дүрүмнери ёзугаар чечен сөзүглелдерн долу сайгарып, утказын үнелеп, чылдагаан болгаш түңнел харылзааларны тодарадып билир. Чогаалдың кол бодалын илередип, сөзүглелди кезектерге чарып, оларга аттар берип, сайгарылганың бөдүүн планын тургузуп, дылдың чурумалдыг аргаларын тодарадып, бадыткалдыг чижектерге даянып, маадырларның овур-хевиринге шын үнелелди берип билир;

чогаал сайгарылгазынга улустуң аас чогаалы, ёзу-чаңчылдар, төөгүлүг барымдаалар болгаш тема, идея, портрет, пейзаж, өске-даа чогаал дүрүмнерин холбаштырып билир;

чогаалдарны эртем ёзузу-биле шинчилээри, оларның уран чүүлдүң янзы-бүрү хевирлери-биле холбаалыын илередип билир;

руниктиг бижимелдиң дугайын, очулдуруп эгелээн төөгүнү өөренири, ук бижимелдерде тема, идея, үе, девискээрни тодарадып өөрениринге сонуургалдыг болур;

орхон-енисей тураскаалдар дугайын билири, тыва болгаш өске чоннарның уран чүүлүндө оларның туружун илередип билир;

чагыг аяны, эпистоляр жанры, шүлүглел, лиро-эпиктиг чогаалдар, «онегин строфазы» деп билиишкиннер-биле таныжылга;

ниитилел, амы-хуу болгаш өг-бүлө айтырыгларын көдүргөн чогаалдар, «ыдыктар», «ат-алдар» болгаш «чоннуң салым-чолу» деп билиишкиннерни билири, оларның чечен чогаалда илереп турарының онзагайын тодарадыр;

шажын-чүдүлгө, тыва ламалар болгаш хуурактарның овурун чураан чогаалдарны билир;

чечен сөзүглел, чуруктар, кино болгаш амыдыралчы байдалдарга дүүштүр чогаадыкчы ажылды күүседип, аннотация бижип билир;

библиотека, словарьлар, тайылбырлыг литература болгаш интернет медээлерин өөредилгеге ажыглап, шилип билир.

Календарь-темалыг планнашкын Тыва чогаал 10 класс 34шак

Эгениң ады	Программаның утказы	Шагы	Өөреникчилерниң күүседир уjurлуг кол-кол ажыл-чорудулгазы	Эрттирер үези	
				План	Факт
Кирилде	Тыва литература XX вектиң эгезинде. Тыва литератураның үндезилекчилери болгаш ийиги салгалдың чогаалчыларының чогаалдары.	1	XX вектиң эгезинде тыва литератураның төөгүлүг онзагай талаларының дугайында беседа. Тыва литератураның үндезилекчилери болгаш ийиги салгалдың чогаалчыларының чогаалдарында мөзү-шынар болгаш эстетиктиг идеал дилээшкиннери, келир үеже сорулгалар салыры.	04.09.	
«Кижиниитилел - күрүне»	С.К. Токаның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазы. С.К. Тока «Араттың сөзү».	2	Салчак Калбакхорекевич Токаның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазының кол-кол арыннары-биле таныжылга. Авторнуң бот-намдар болгаш чогаадыкчы ажылының «Араттың сөзү» деп трилогиясында илерээни. Тоожукчу маадырның омур-хевиринге даянып, бурунгаар чаа амыдыралче базымнарын чураанын сайгарары. Трилогияда төөгүлүг үе, идеялиг утка. Уран-чечен девискээр. Дылының онзагайы.	11,18.09.	
	С.А. Сарыг-оолдуң чогаадыкчы ажыл-чорудулгазы. С.С. Сарыг-оол «Аңгыр-оолдуң тоожузу». Шүлүктөр: «Ынакшыл», «Чараш карак», «Үрезинчигеш». Шүлүглел «Алдын-кыс»	2	С.А. Сарыг-оолдуң проза, шии, шүлүк чогаалына кириген үлүг-хуузу. «Аңгыр-оолдуң тоожузу» деп романда Тываның төөгүзү. Тыва чоннуң ёзу-чаңчылдарын, делегей көрүүшкүнүн чогаалдың тема, идеязын дамчыштыр чончу дыл-биле авторнуң ажытканы. Чогаалды сайгарарына, шинчилээринге бот-тускайлаң, бөлүктөп болгаш шинчилээр ажылдарын чорудары. Кол маадырның омур-хевирин чечен сөстүң күжү-биле көргүскени. С.Тока биле С. Сарыг-оолдуң бот-намдарлыг чогаалдарының деңнелгелиг сайгарылгазы. С.А. Сарыг-оолдуң шүлүктериниң идея-тематиказы, тургузуу, утказы, уран-чечени. «Алдын-кыс» деп шүлүглелдин бижиттинген төөгүзү, тургузуу, омур-хевирлер.	25.09. 02.10.	
Литература теориязы»	Литературлуг угланышкыннар: тыва литературада социалистиг реализм, реализм.	1	Литературлуг угланышкыннар: тыва литературада социалистиг реализм болгаш реализмниң ылгавырлыг, дөмейлешкек талалары. Литературлуг угланышкыннарның сайзарып келген төөгүзү, уjur-утказы, кол-	09.10.	

ижи - ниитилел - күрүне»	С.Б. Пюрбүнүн амыдыралы болгаш чогаадыкчы ажил-чорудулгазы. Шүлүктөр: «Чаңгыс сөс дээш», «Пушкин шөлүнгө», «Ак-көк дээр дег өннүг», «Күскү сесерликке», «Белек», «Чуртталганың аялгазы». С.Б. Пюрбю «Үем болгаш үе-чергем дугайында».	1	С.Б. Пюрбүнүн чогаадыкчы ажил-чорудулгазы-биле таныжылга. Авторнун шүлүктөрүнүн тематиказы, тургузуу, идеялиг утказы, овор-хевирлернин болгаш дылының бот-тускайлаң уран-чечени. «Үем болгаш үе-чергем дугайында» деп шүлүглелдин төөгүлүг үндезиннери, идеялиг утказы, уран-чечени, кижизидикчи салдары. Маадырларының аттарының символиктиг уjur-утказы. Тыва литератураның төөгүзүндө шүлүглелдин Күрүне шаңналынга төлептиг болганы.	16.10.	
«Кижини - бойдус - депшилге»	О.К. Саган-оолдун чогаадыкчы ажил-чорудулгазы. Роман «Дөспөстөр».	2	О.К. Саган-оолдун чогаадыкчы ажил-чорудулгазының дугайында допчулал. Тыва роман жанрынга киирген үлүг-хуузу. Романда Тывага хой ажил-агыйын хөгжүдөрүнүн талазы-биле эртемге үндезилээн чидиг маргылдаалыг айтырыгларны көргүскени. Чогаалда овор-хевирлер, уран-чечен дылы. Бөгүнгү Тывада мал ажилының сайзыралы.	23.10. 06.11.	
«Кижини - ниитилел - күрүне»	Бадра Ужуней оглу Иргиттин (У.И. Бадра) чогаадыкчы ажил-чорудулгазы. Роман «Арзылаң Күдерек».	2	Бадра Ужуней оглу Иргиттин (У.И. Бадра) чогаадыкчы ажил-чорудулгазында онзагай арыннар. «Арзылаң Күдерек» ийи номунг төөгүлүг роман. Чогаалда идеяларның ханызы, чечен болуушкуннарның делгеми. Тыва мөге Күдеректин чонунуң алдар-адын, чаңчылдарын, сүлдө-сүзүүн, мерген угаанын чурт иштинге-даа, чурттан дашкаар-даа камгалап чорааны. Тыва, моол, алтай, казах, хакас, орус мөгелер аразында найырал. Салгалдар, төрөл аймак аразында харылзааларны чедимчелиг көргүскени. «Арзылаң Күдерек» деп романда овор-хевирлер, дылының уран-чечени. Аныяк өскөнниң кадык чаагай амыдыраарыңга национал бот-медерелин хевирлээринге кижизидикчи салдары. Чогаадыкчы ажилдар күүседире: «Мээң суурумдан (кожуунумдан, хоорайымдан) үнген мөгелер»; «Мөге кижиниң хун чуруму»; «Мөге кижиниң бодун ниитилелге шын, чараш алдынары»...	13.11. 20.11.	
Кижини - бойдус - депшилге»	С.Ө. Тамбаның чогаадыкчы ажил-чорудулгазы. С.Ө. Тамба «Мээң байым», «Амыдырал хеми», «Сөзүм утпа», «Капитан Гастеллога»,	2	С.Ө. Тамбаның тыва литературага киирген үлүү, чогаадыкчы ажил-чорудулгазының үндезиннери. Шүлүктөрүнүн идея-тематиказының делгеми. Мөзү-шынар темазын ажытканы. «Мээң байым» деп шүлүүнүн бижиттингениниң онзагайы, кижизидикчи уjur-утказы. «Сөзүм утпа» деп шүлүктүн ыры апарганы.	27.11. 04.	

	«Аалдап четсе». Тоожу «Амыргалаар».		«Амыргалаар» деп тоожунуң тыва литературада туружу. Тоожуда кижиге биле бойдус темазы. Овур-хевирлерниң бот-тускайлаңын, сюжеттиг шугумунуң онзагайын бөлүктөп сайгарары.		
	К.Ч. Тоюннуң чогаадыкчы ажил-чорудулгазы. Шүлүктөр: «Көгөрим», «Ыраажы кыс».	1	К.Ч. Тоюннуң тыва литератураның хөгжүлдезинге кириген үлүү, чогаадыкчы ажил-чорудулгазының үндезиннери. Шүлүктөрүндө төрөөн чер, ынакшыл, кижиге болгаш бойдус, улусчу чаңчылдарны көргүскени. «Ыраажы кыс» деп шүлүктүң темазы, лириктиг маадырның херээжен кижиге чылыг, чымчак хамаарылгазы, психологтуг деталь дузазы-биле маадырның иштиги делегейин ажытканы.	11.12	
«Орус литература тыва дылда»	Тыва чогаалчыларның очулгазында А.С. Пушкин. А.Пушкин «Тураскаал», «Сибирьже», «Хоругдаттырган кижиге». Роман «Евгений Онегин»	1	Тыва литературада А.С. Пушкинниң чогаалдары. Шүлүктөр: «Тураскаал», «Сибирьже», «Хоругдаттырган кижиге», роман «Евгений Онегин». Чогаалдар-биле бөлүктөп таныжары: чогаалдарның тема болгаш идеясы, овур-хевирлериниң онзагайы, тургузуу, уран-чечени. С. Б. Пюрбюнүң очулгазының бот-тускайлаңы.	18.12.	
	Тыва чогаалчыларның очулгазында М.Ю. Лермонтов. М.Ю. Лермонтов «Салгын хемези», «Булуттар», «Төрөөн чурт».	1	Тыва литературада М.Ю. Лермонтовтуң чогаалдары. Шүлүктөр: «Салгын хемези», «Булуттар», «Төрөөн чурт». Очулгаларның дээштиги. Лириктиг шүлүктөрниң бижиттинген онзагайларын тодарадыр.	15.12.	
Кижиге - бойдус - депшилге»	С.С. Сюрюн-оолдуң чогаадыкчы ажил-чорудулгазы. С.С. Сюрюн-оолдуң лирикасы. Шүлүктөр: «Көк-көк даглар», «Ак». Роман «Ногаан ортулук».	1	С.С. Сюрюн-оолдуң чогаадыкчы ажил-чорудулгазы. Төрөөн чер-чурт, ынакшыл лирикасы. «Ногаан ортулук» деп романның тема, идеясы, композициясы. Романда көдүрттүнген чидиг айтырыг. Чогаалда, бойдус чурумалының кол бодалын илередиринге салдары. Аныктар дугайында бодал, аңаа хамаарыштыр тоожукчу маадырның туружу. Чогаалдың дылының онзагайы, уран-чечен аргаларның ажыглалы.	25.12	
«Кижиге - ниитилел - күрүне»	С.С. Сюрюн-оол роман «Тывалаар кускун».	2	«Тывалаар кускун» - С.С. Сюрюн-оолдуң сөөлгү романы. Романның идеялиги пафозун авторнуң илереткени. Үениң аайы-биле кижилерниң угаан-медерелинде өскерлишкенин тыва улустуң езу-чаңчылдарына даянып чурары. Кол маадырның аажы-чаңын, турсоруун көргүскени. Чогаалда бойдус камгалалының темазын болгаш чүдүлгө-сүглелдерин чырытканы. Чогаалдың композициясының хөй	15,22.01.	

			адырлыгы, сюжеттиг шугумунуң онзагайы, уран-чечен дылы. Чогаалга хамаарыштыр литература-критиктиг ажылдар-биле таныжылга.		
	М. Б. Кенин-Лопсанның амыдыралы болгаш чогаадыкчы ажыл-чорудулгазы Сонеттер. «Чүгүрүк Сарала»	2	М.Б. Кенин- Лопсанның амыдыралы болгаш чогаадыкчы ажыл-чорудулгазының хөй талалы. Тыва литературада ийиги салгалдың чогаалчыларының аразындан ылгалып үнүп келген онзагай салым-чаяанны. Чогаалчының сонет жанрынга кириген үлүү. «Чүгүрүк Сарала» деп романның бижиттинген төөгүзү. Баштайгы тыва роман дугайында чогаал сайгарыкчыларының үнелеледери. Романда чоннуң ол үеде чаа амыдырал дээш демиселин Саадактың ажыл-херээн дамчыштыр көргүскени. Кол маадырның күзелдери, ооң улусчу революцияны, Россияның чону-биле найыралды хүлээп алганы, амыдыралга тура-соруктуу. «Чүгүрүк Саралада» тыва чоннуң езу-чаңчылдарын чурааны. Фашистиг халдакчылар-биле маадырлыг демисежип турар Кызыл шеригге белек чорудуп турган тыва араттарның бедик тура-соруктуун көргүскени. Тыва чоннуң чылга малга ынаа. Чанчык биле Долааннаның аразында харылзаазы. Чогаалдың композиция болгаш сюжеди, дылының уран-чечени.	29.01. 05. 02.	
Кижини - ниитилел - күрүне»	М.Б. Кенин-Лопсан роман-эссе «Буян-Бадыргы».	1	Тыва литературада бирги роман-эссе. Романның тургузуу. Тываның төөгүзүндө билдингир чурт баштаңчызының окур-хевирин барымдаалыг саавырларга даянып, уран-чечен көргүскени. Буян-Бадыргы ноянның амыдыралы: элээди чаш үези, эртем чедип алганы, өг-бүле байдалы. Кол маадырның иштиги делегейин ажыткан аргалар: портрет, монолог, сөөлгү шүлүктери. Роман-эссе дугайында сайгарылгалыг чүүлдер.	12. 02.	
Кижини - бойдус - депшилге»	Ю.Ш. Кюнзегештин амыдыралы болгаш чогаадыкчы ажыл-чорудулгазы. Шүлүктөр: «Саргатчай», «Тожу кижини хоорайда», «Шүлүктөрнүн дөзези», «Арат оглу ужуп үнген», «Ожук даштары», «Шүлүкчүнүн орнукшулу ыржым, шириин».	1	Ю.Ш. Кюнзегештин чогаадыкчы ажыл-чорудулгазында чугула онзагай арыннар. Авторнун шүлүктөринде кижинин чер-чуртунга эргеленген сеткилин илереткени, бижиир аяны, уран-чечен дылының байы. «Саргатчай» деп шүлүкте ынакшыл темазын ажытканы, антитеза аргазының ажыглалы, эге болгаш төнчү аяннажылгалар. «Шүлүктөрнүн дөзези» деп чогаалында авторнун үш одуруг шүлүктөрүн ожук дажындан дөзелээнин чурааны. «Тожу кижини хоорайда» деп шүлүктүн тургузуунуң онзагайы. Шүлүкте ожук даштарын идеялиг утказынга дүүштүр бөлүктөп бижээни. Лириктиг маадыр - тожу кижинин аажы-чаңы.	19. 02.	

			«Арат оглу ужуп үнген», «Ожук даштары», «Шүлүкчүнүн орнукшулу ыржым, шириин» деп чогаалдарына долу литературлуг сайгарылгаларны чорудары-биле бөлүктөп ажылдаары.		
Литература теориязы»	Тыва литературлуг критиканың сайзыралы болгаш амгы үеде байдалы.	1	Чечен чогаал сайгарыкчыларының шинчилелдиг ажылдарының дугайында кыска допчулал. Тыва литератураның төөгүзүндө сайгарылгалыг чүүлдерниң эң баштай көстүп келгени. Тыва литератураның баштайгы шинчилекчилери: А.К. Калзан, М.А. Хадаханэ, Д.С. Куулар болгаш өскелерниң-даа сайгарылгалыг ажылдары. Амгы тыва литературада чогаал шинчилекчилери, оларның кол-кол ажылдары.	26. 02.	
«Делегей олгаш даштыкы литература тыва дылда»	Э. Хемингуэй. Тоожу «Ашак биле далай».	2	Э. Хемингуэй. Тоожу «Ашак биле далай». Тоожунуң проблематиказы. Кижини болгаш ооң чурттап эрткен оруунуң дугайында чогаалчының бодалы. Балыкчы Сантьягонун омур-хевири. Чогаалчының бижиир аянының онзагайы. Бөлүктөп ажылдаары: чогаалдың тема болгаш идеязын илередир. Э. Хемингуэйниң чогаалдарының тыва дылда очулгазының дугайында өөренир. Очулга ажылынга дүүштүр А. Делгер-оолдун очулгазын орус дылда хевири-биле деңнеп сайгарар.	05, 12. 03.	
«Орус литература тыва дылда»	Т.Г. Шевченко «Дүш», «Чагыг».	1	Тыва литературада Т.Г. Шевченконун чогаалдарының көстүп келгени. Шүлүктөр: «Дүш», «Чагыг» деп шүлүктөрниң очулгаларының дээштиин тодарадыр. Лириктиг шүлүктөрниң тема болгаш идеязында, омур-хевирлеринде, тургузуунда, уран-чеченинде онзагайларын илередир.	12.03.	
	С.П. Щипачев «Улуг-Хем», «Кызыл», «Ынакшылды туюлундан камнап чоргар...».	1	Тыва литературада С.П. Щипачевтуң чогаалдарының көстүп келгени. Шүлүктөр: Шүлүктөр «Улуг-Хем», «Кызыл», «Ынакшылды туюлундан камнап чоргар...» Лириктиг шүлүктөрниң тема болгаш идеязында, омур-хевирлеринде, тургузуунда, уран-чеченинде онзагайларын илередир.	19. 03.	
«Россия чоннарының литературазы тыва дылда»	Тыва чогаалдың сайзыраарына орус дылдыг чогаалчыларның салдары.	1	Чогаалчылар С.П. Щипачевтуң, В.М. Кожевниковтуң С.П. Гудзенконун, А.А. Прокофьевтиң Тывага кээп чорааны. Тыва болгаш орус литературлуг харылзаалар.	26. 03.	
	Дагестан литература. Р.Г. Гамзатов «Төрээн дыл».	1	Дагестан литератураның төөгүзү болгаш хөгжүлдөзү-биле кыска таныжылга. Р.Г. Гамзатовтуң чогаалдыкчы ажылы. «Төрээн дыл»	09. 04.	

			(«Мээн Дагестаным» деп номдан) деп шүлүктө кол идея. Шүлүктүн долу литературлуг сайгарылгазы.		
	Алтай поэзия. В.О. Адаров. (Аржан Адаров) «Көшкүн чон».	2	Алтай поэзия дугайында таныжылга. Алтай-тыва литературлуг харылзаалар. А.О. Адаровтун алтай литератураның сайзыраарынга киирген үлүү. «Көшкүн чон» деп шүлүктүн идея-тематиказы, тургузуу, уран-чечен дылының онзагайы.	16. 23.04.	
	Шор литература. Н.Е. Бельчегешев (Койа Бельчек) «Ырлап тур мен».	1	Шор болгаш тыва литератураның аразында харылзаалар. Н.Е. Бельчегешевтиң (Койа Бельчек) шүлүк чогаалынга кииген үлүг-хуузуу. «Ырлап тур мен» деп шүлүктүн литературлуг сайгарылгазы.	30. 04	
	Хакас литература. М.Н. Чебодаев «Крепин».	2	Хакас литература дугайында таныжылга. Хакас-тыва литературлуг харылзаалар. М.Н. Чебодаевтиң хакас литератураның сайзыраарынга киирген үлүг-хуузу. «Крепин»	07, 14. 04.	
Катаптаашкын		1	Өөренип эрткен чогаалдарынга катаптаашкын.	21. 05.	

Прошнуровано, пронумеровано
скреплено печатью
всего страниц 12
« 02 » 09 2025 г.

